

Energijos nepriteklus (energetinis skurdas)

Dr. Vidas Lekavičius,
Lietuvos energetikos instituto
Energetikos kompleksinių tyrimų laboratorija

Seimo Energetikos ir darnios plėtros komisijos posėdis,
2019 m. sausio 30 d.
Vilnius

Turinys

- Energijos nepritekliaus/energetinio skurdo samprata ir veiksniai
- Energijos nepritekliaus Europos Sąjungos dokumentuose
- Rodikliai energijos nepritekliui vertinti
- Priemonės energijos nepritekliui mažinti

Energijos nepritekliaus/energetinio skurdo (angl. *energy poverty*) samprata

- Asmenys ar namų ūkiai yra nepajėgūs pakankamai šildyti būsto ar gauti kitas reikalingas energijos paslaugas už prieinamą kainą (Pye ir kt., 2015)
- Sunku arba neįmanoma užtikrinti tinkamo būsto šildymo arba naudotis kitomis būtinosiomis energetikos paslaugomis, pavyzdžiui, apšvietimas, transportas arba elektros energija internetui ar kitiems įtaisams (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2011/C 44/09)

Energijos nepritekliaus apibrėžimai ES šalyse

- Jungtinė Karalystė
  - Namų ūkis turi išleisti **daugiau kaip 10 proc.** pajamų pakankamam būsto apšildymui.
  - Naujas JK taikomas apibrėžimas atsižvelgia į išlaidų kurui (energijai) medianą ir skurdo ribą.
- Prancūzija
  - Asmeniui dėl nepakankamų išteklių ar netinkamų būsto sąlygų **sunku** savo būste turėti pakankamai energijos, reikalingos elementariems jo poreikiams patenkinti
- Slovakija
  - Vidutinės namų ūkio mėnesio išlaidos elektrai, šildymui ir karšto vandens ruošimui sudaro **ženklia** vidutinių mėnesinių pajamų dalį

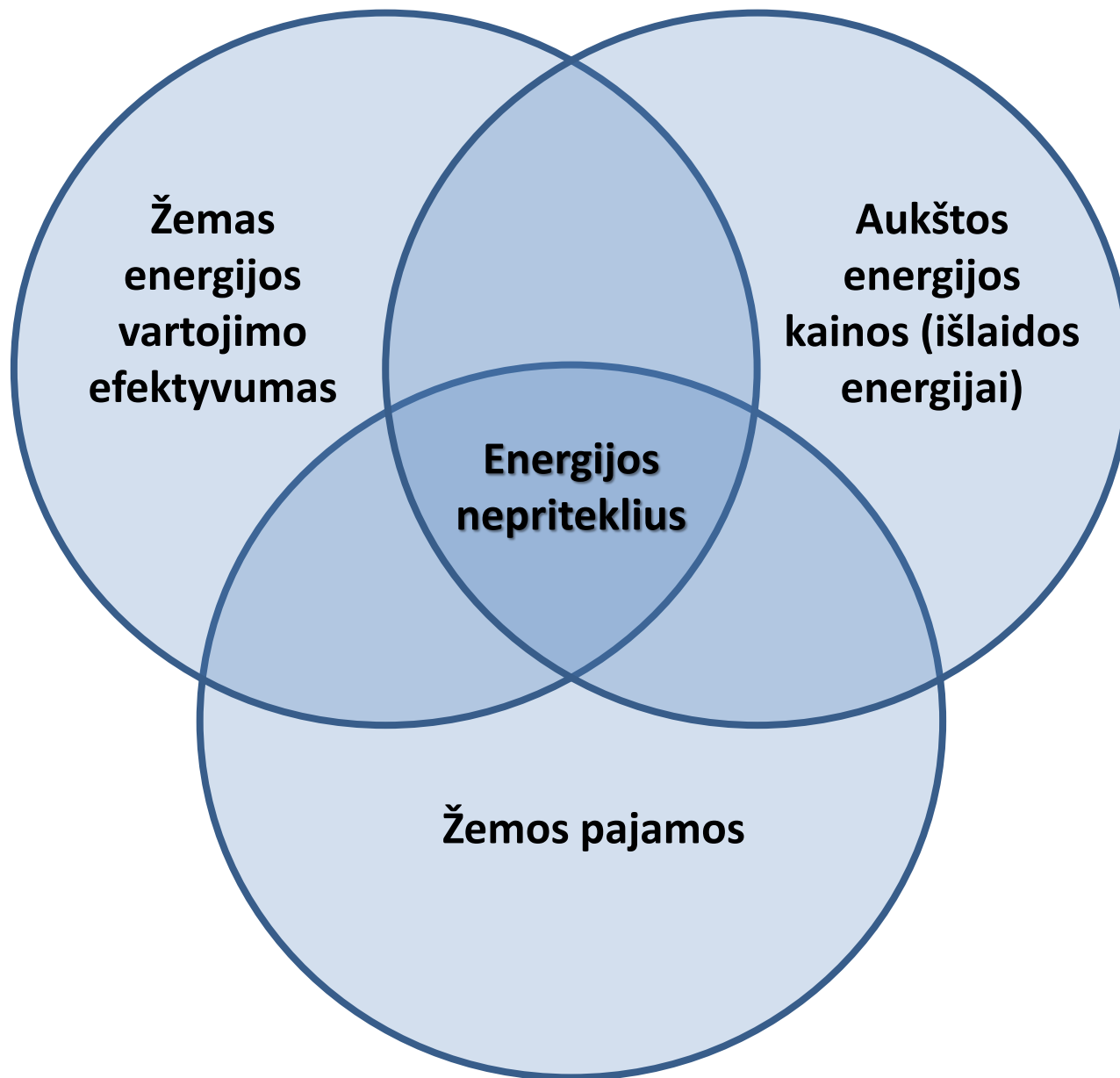
Šaltiniai: Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl suderintų Europos veiksmų siekiant užkirsti kelią energijos nepritekliui ir su juo kovoti (nuomonė savo iniciatyva) *OL C 341, 2013 11 21, p. 21–26*

Hills, John (2012). Getting the measure if fuel poverty. CASE report 72, ISSN 1465-3001

Strakova, Dagmar (2014). Energy Poverty in Slovakia. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2546758>

Energijos nepritekliaus veiksniai

Reglamentas 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo

- 3 straipsnis. **Integruoti nacionaliniai energetikos ir klimato srities veiksmų planai**

Kai tai susiję su integruotais nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais, valstybės narės: <...> įvertina, kiek namų ūkių patiria energijos nepriteklių, atsižvelgdamos į būtinas vidaus energetines paslaugas, kurių reikia, kad būtų užtikrintas būtinasis pragyvenimo lygis atitinkamomis nacionalinėmis sąlygomis, esamą socialinę politiką bei kitas atitinkamas politikos priemones ir Komisijos parengtas orientacines atitinkamų energijos nepritekliaus rodiklių gaires. **Jei atlikus vertinimą paaiškėja, kad valstybėje narėje yra daug energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių, valstybė narė į savo planą įtraukia nacionalinį orientacinį energijos nepritekliaus mažinimo uždavinį.** Atitinkamos valstybės narės savo integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose išdėsto **energijos nepritekliaus mažinimo politiką ir priemones**, jei tokių yra, įskaitant socialinės politikos priemones ir kitas atitinkamas nacionalines programas.

- 20 straipsnis. Integruotų ataskaitų dėl energijos nepritekliaus teikimas

atitinkama **valstybė narė į savo integruotą nacionalinę energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitą įtraukia:**

a) **informaciją apie pažangą** siekiant įvykdyti nacionalinį orientacinį uždavinį sumažinti energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių skaičių ir

b) **kiekybinę informaciją apie energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių skaičių** ir, kai turima, informaciją apie energijos nepritekliaus problemai spręsti skirtą politiką ir priemones.

Pagal šį straipsnį valstybių narių pateiktus duomenis Komisija perduoda Europos energijos nepritekliaus observatorijai.

Direktyva 2018/2002 dėl energijos vartojimo efektyvumo

- Valstybės narės, rengdamos politikos priemones, kad įvykdytų savo įpareigojimus dėl sutaupytos energijos kiekių, **atsižvelgia į poreikį sumažinti energijos nepriteklių**, laikydamosi savo pačių nustatytų kriterijų ir atsižvelgdamos į jų taikomą praktiką šioje srityje, reikalaujamos, atitinkamu mastu, dalį energijos vartojimo efektyvumo priemonių pagal jų nacionalines energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemas, alternatyvias politikos priemones arba nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo lėšomis finansuojamas programas ar priemones pirmenybės tvarka įgyvendinti pažeidžiamuose namų ūkiuose, įskaitant energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius, ir, kai tikslinga, socialiniuose būstuose.
- **Valstybės narės įtraukia informaciją apie energijos nepritekliaus mažinimo priemones įgyvendinant šią direktyvą rezultatus į savo integruotąsias nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas**

Direktyvos dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių pakeitimai

(40) Energy services are fundamental to safeguard the well-being of the Union citizens. Adequate warmth, cooling, lighting and the energy to power appliances are essential services to guarantee a decent standard of living and citizens' health. Furthermore, access to these energy services empowers European citizens to fulfil their potential and it enhances social inclusion. Energy poor households are unable to afford these energy services due to a combination of low income, high energy expenditure and poor energy efficiency of their homes. Member States should collect the right information to monitor the number of households in energy poverty. Accurate measurement should assist Member States to identify those households affected by energy poverty in order to provide targeted support. The Commission should actively support the implementation of the provisions on energy poverty by facilitating the sharing of good practices between Member States.

(41) Member States which are affected by energy poverty and which have not yet done so should therefore develop national action plans or other appropriate frameworks to tackle energy poverty, aiming at decreasing the number of energy poor customers. Low income, high energy expenditure, and poor energy efficiency of homes are relevant factors in designing indicators for the measurement of energy poverty. In any event, Member States should ensure the necessary energy supply for vulnerable and energy poor customers. In doing so, an integrated approach, such as in the framework of energy and social policy, could be used and measures could include social policies or energy efficiency improvements for housing. This Directive should enhance national policies in favour of vulnerable and energy poor customers.

Article 29

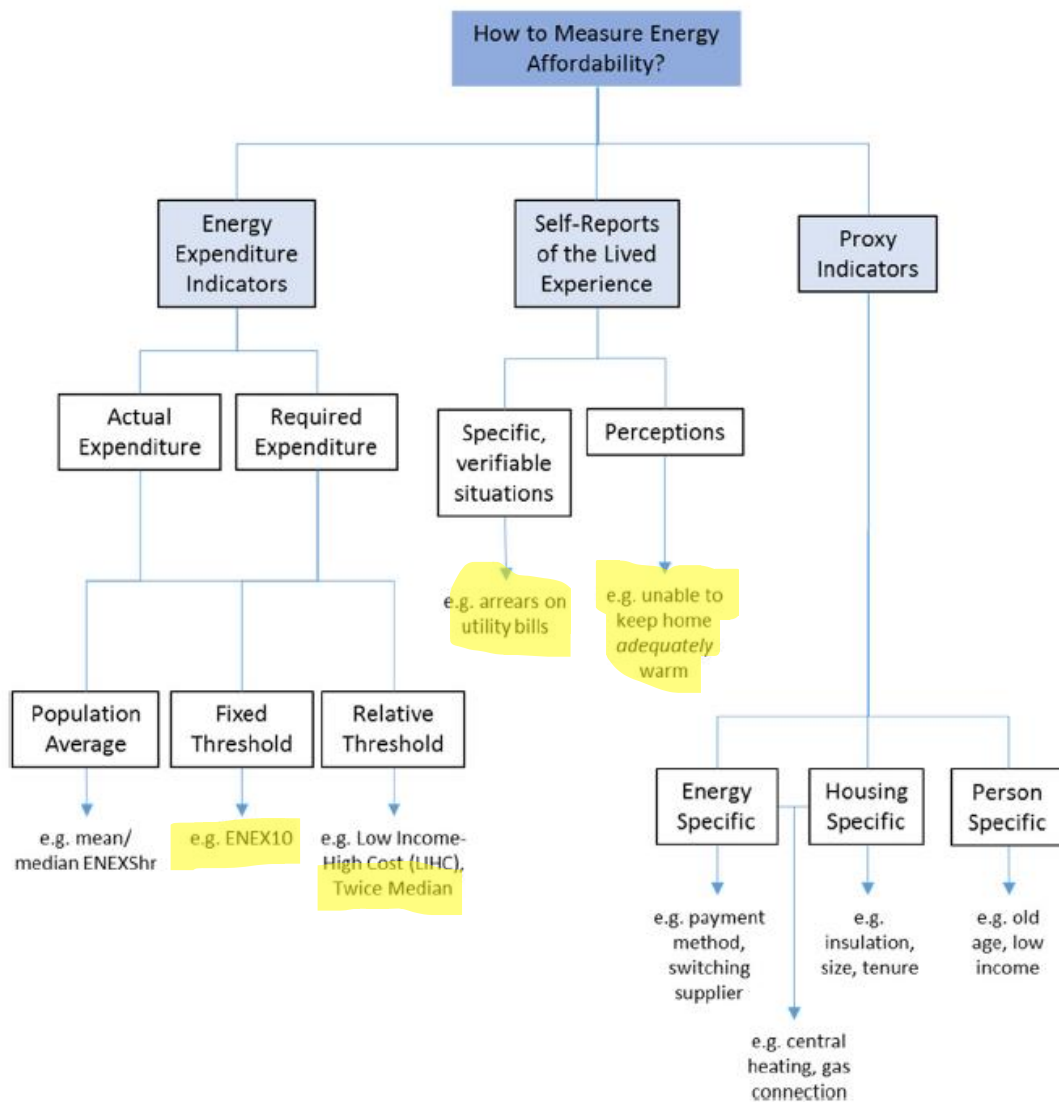
Energy poverty

When assessing the number of households in energy poverty pursuant to Article 3(3)(d) of [the Governance Regulation] Member States shall define and publish a set of criteria which may include low income, high energy expenditure of disposable income and poor energy efficiency. The Commission shall provide guidance on the definition of 'significant number of households in energy poverty' in this context and in the context of Article 5(3b), starting from the premise that all energy poverty can be considered to be significant.

Šaltinis: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules for the internal market in electricity (recast) - Analysis of the final compromise text with a view to agreement, ST 5076 2019 INIT, Council of the European Union, 11/01/2019

Rodikliai energijos nepritekliui vertinti

Šaltinis: Deller, D., *Energy affordability in the EU: The risks of metric driven policies*. Energy Policy, 2018. **119**: p. 168-182.

Europos energijos nepritekliaus observatorijos pirminiai indikatoriai

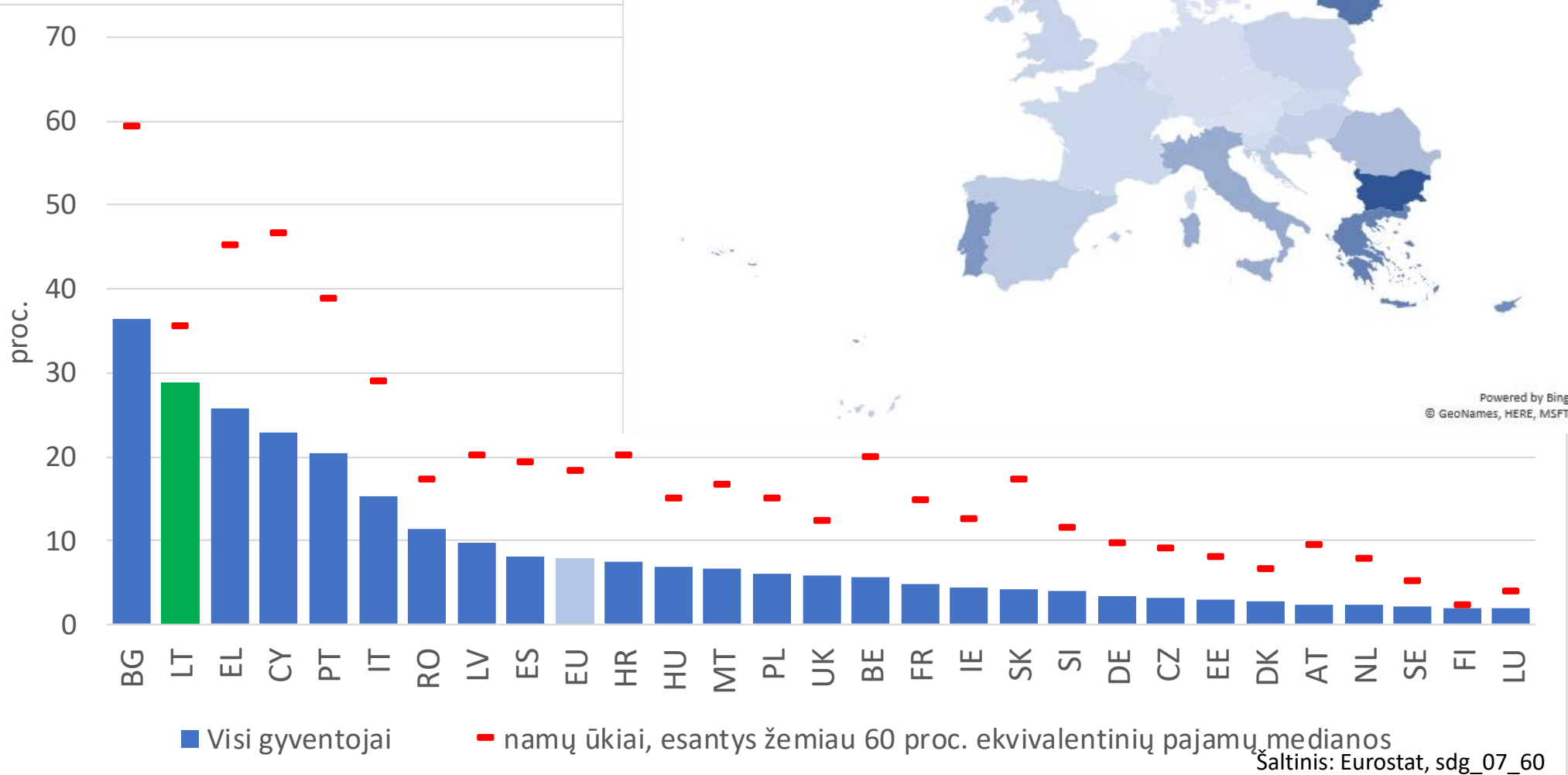
- **Negalėjimas laiku sumokėti už komunalines paslaugas** (angl. *Arrears on utility bills*)
- **Negalėjimas pakankamai šildyti būsto** (angl. *Inability to keep home adequately warm*) dėl lėšų stokos
- **Paslėptasis energijos nepriteklius** (angl. *Hidden energy poverty (HEP)*) – absoliutinės išlaidos energijai mažesnės nei pusė (50 proc.) išlaidų medianos.
- **Didelė energijos išlaidų dalis palyginti su pajamomis** (angl. *High share of energy expenditure in income (2M)*) – išlaidų energijai dalis daugiau nei du kartus viršija medianą.

– Indikatoriai, kuriuose kaip atskaitos taškas naudojama šalies mediana, „paslepia“ energijos kainų augimo įtaką, todėl prasmingas yra ir aiškios ribos nustatymas (pvz., Jungtinėje Karalystėje naudotas 10 proc.).

<https://www.energypoverty.eu/indicators-data>

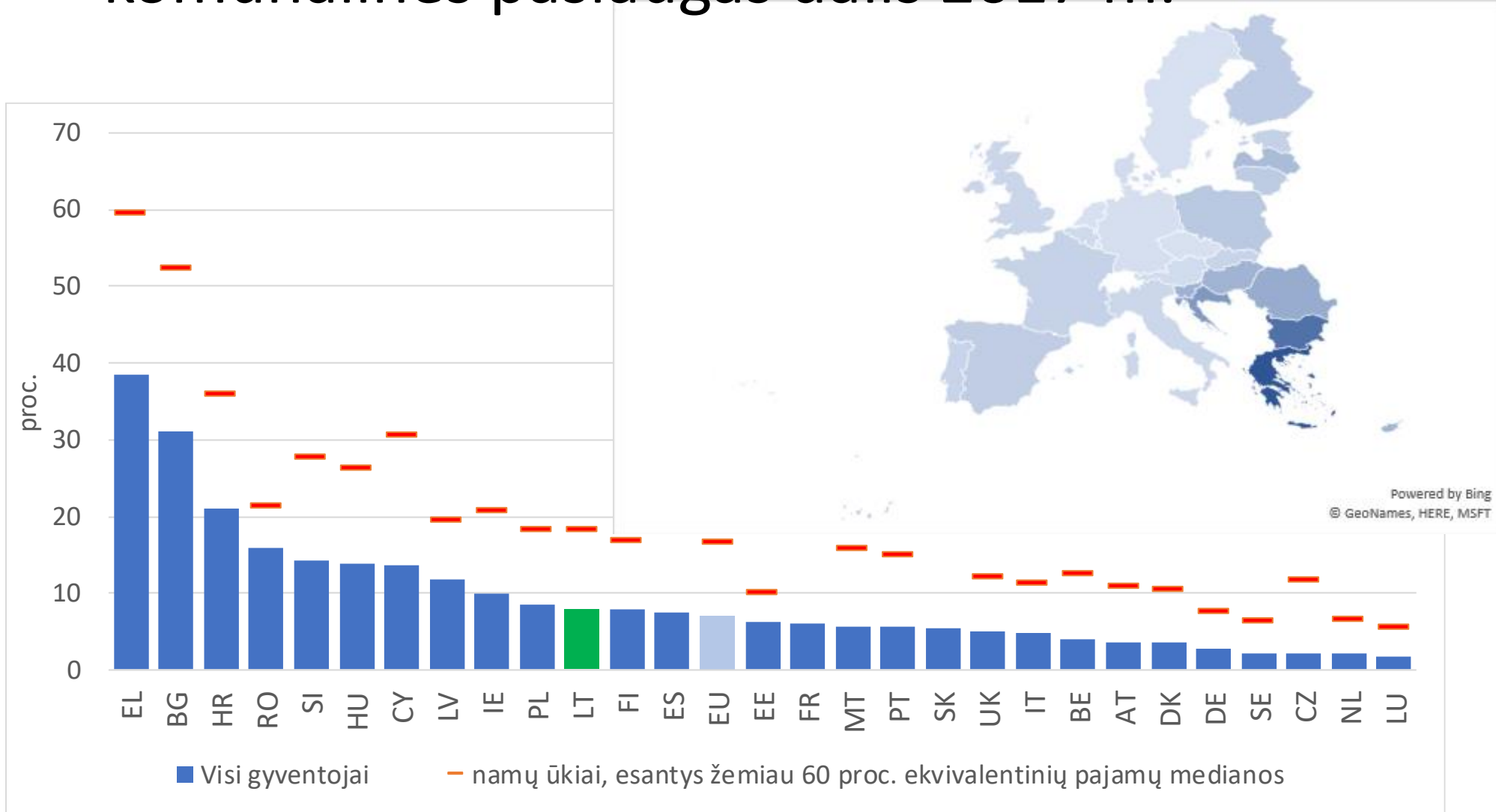

Asmenų, negalinčių pakankamai šildyti būsto dalis 2017 m.

Asmenų, negalinčių laiku sumokėti už komunalines paslaugas dalis 2017 m.

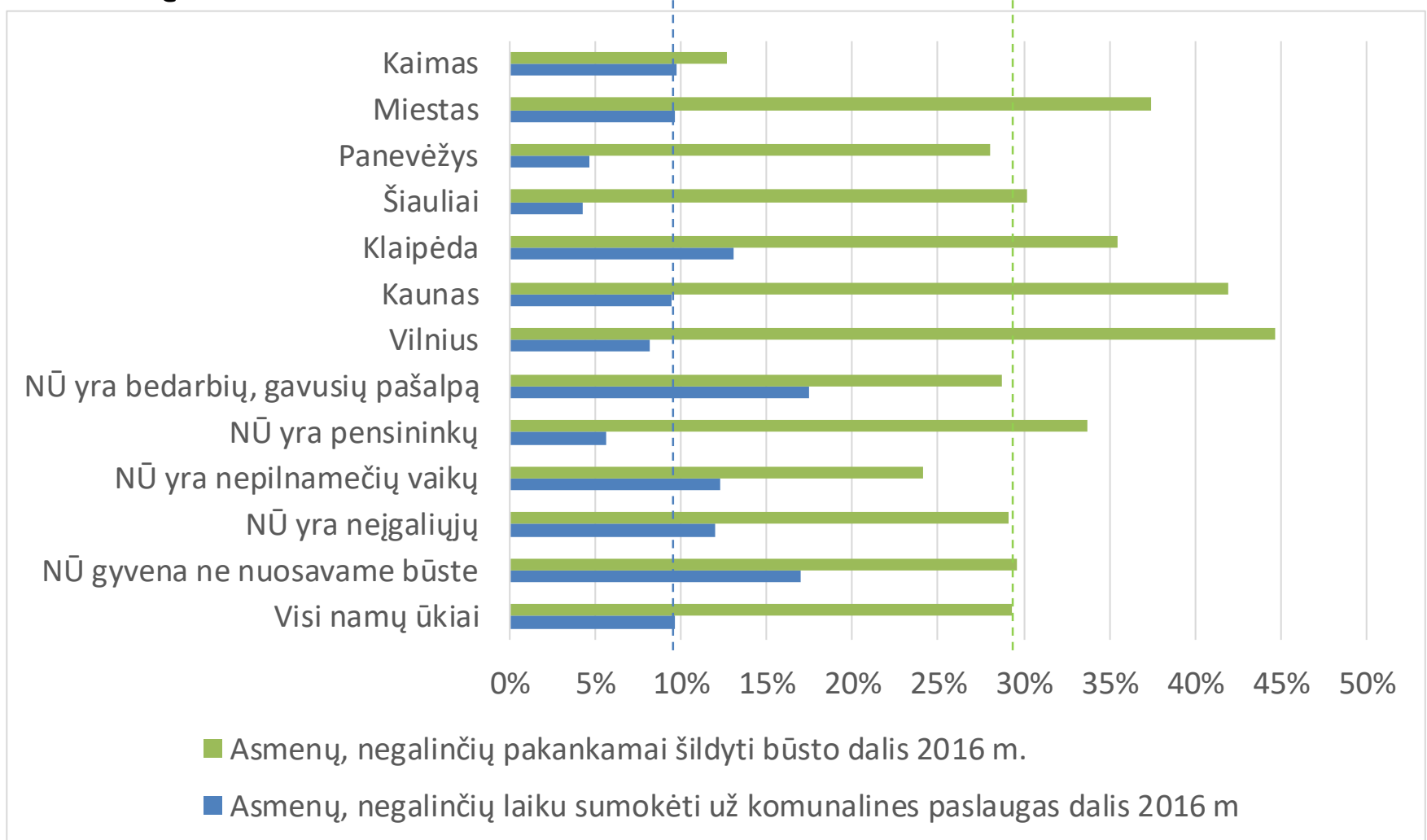

Priemonės energijos nepritekliui mažinti (1)

- Universalios priemonės, nukreiptos į pajamų didinimą
- Universalios energetikos politikos priemonės (visam energetikos sektoriui bendri sprendimai, nukreipti į kaštų mažinimą ir efektyvumo didinimą)
- Tikslinės priemonės energijos nepritekliui mažinti
  - Socioekonominės charakteristikos (pvz., šildymo išlaidų kompensacija asmenims, kurių pajamos žemos)
  - Būstai (tik tam tikriems būstų tipams (pvz., daugiabučiams namams) taikomos priemonės
  - Energijos rūšys (vienai ar kelioms energijos rūšims specifinės lengvatos)
  - Vietovės (į specifines vietas orientuotos priemonės)
    - » Realybėje tikslinės priemonės ne visuomet pasiekia tikslą...

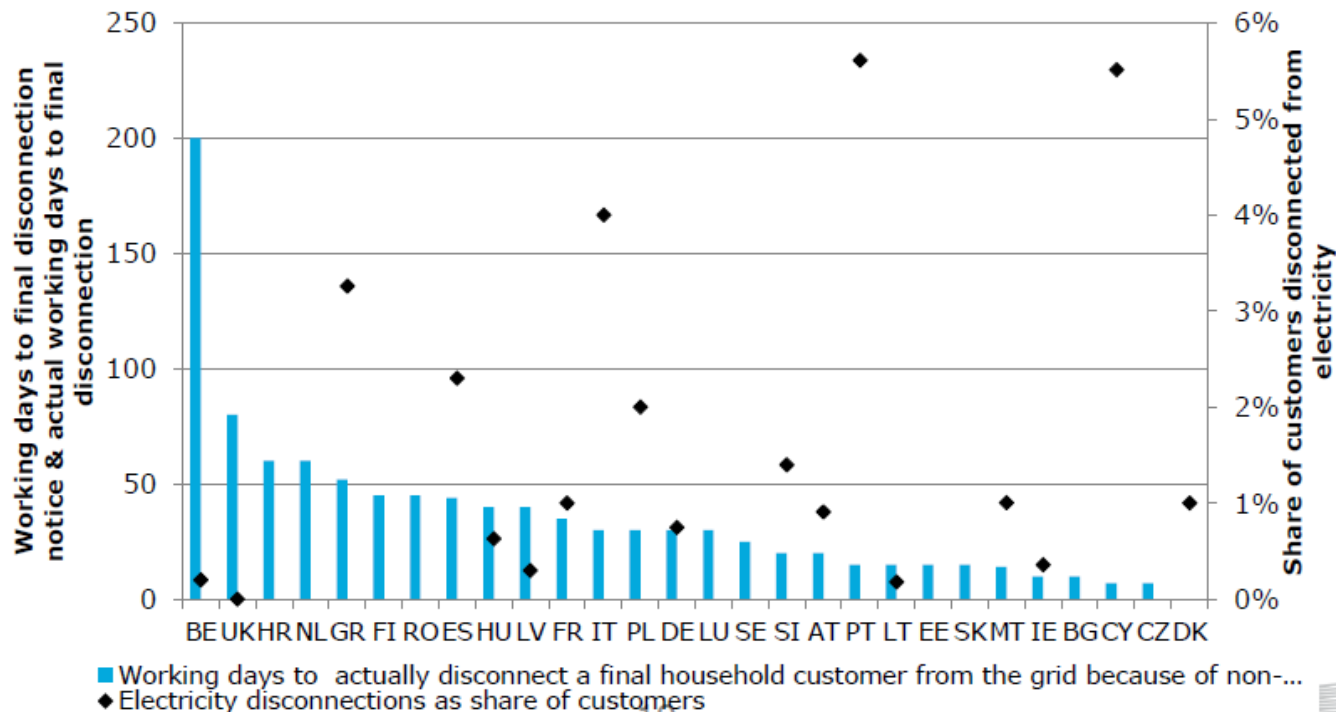
Energijos nepritekliaus rodikliai skirtinguose namų ūkiuose

Priemonės energetiniam nepritekliui mažinti (2)

- Esminės ES šalių taikomos priemonės:
  - Finansinė pagalba
  - Pažeidžiamų vartotojų apsauga nuo atjungimo ir teisinės procedūros
  - Ilgalaikės energetinio efektyvumo didinimo priemonės

Šaltinis: Ailio, Eero. Clean energy for all Europeans - addressing energy poverty. Madrid, 23 November 2018.
<http://www.fundacionnaturgy.org/wp-content/uploads/2018/11/9.-Eero-Ailio.pdf>

Vidas Lekavičius

Vidas.Lekavicius@lei.lt